

**Univerzita Karlova v Praze**  
Husitská teologická fakulta

***Bakalářská práce***

**Univerzita Karlova v Praze**  
Husitská teologická fakulta

*Bakalářská práce*

**Anežka Česká a její  
sociální a charitativní činnost**

**Charitable and Social Activities of St. Agnes  
of Bohemia**

Veducí práce:

ThDr. Kamila Veverková, Th.D.

Praha 2014

Autor:

Iveta Kuklová



## **Poděkování**

Ráda bych zde vyjádřila vděčnost a poděkování ThDr. Kamile Veverkové, Th.D. za odborný dohled při vypracování mé práce, za její podporu a trpělivost při vedení této práce.

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Anežka Česká a její sociální a charitativní činnost zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne: 17. července 2014

Iveta Kuklová

## **Anotace**

Tato práce pojednává o svaté Anežce České, přemyslovské princezně. Tato nesmazatelná postava českých dějin zasvětila svůj život Bohu a pomoci potřebným. Starala se o chudé, nemocné, nechala vystavět špitál i klášter.

První kapitola je věnována jejímu životu před nastoupením do kláštera. Zmiňuji zde její rodinu, narození a také několikery zasnuby.

V druhé kapitole se píše o charitě v období středověku obecněji. Je zde popsáno, s čím se středověk potýkal a jak se s tím lidstvo snažilo vypořádat.

Třetí část je nejrozsáhlejší a jsou v ní popsány jak osobnosti, které Anežku inspirovaly, tak i podrobně její charitativní a sociální činnost.

## **Klíčová slova**

Anežka Česká - světice - Přemyslovci - středověk - církev - náboženství - charita

## **Annotation**

This paper is concerned with Saint Agnes of Bohemia, a princess of the Premyslid dynasty. This unforgettable personality of Czech history dedicated her life to God and help to those in need. She cared for the poor and ill, she also had a hospital and a convent built.

The first chapter is devoted to her life before she joined the convent. I mention her family, birth and several engagements.

In the second chapter I write about charity in general in the middle ages. I describe some of the issues encountered in the middle ages and how the people tried to deal with these.

The third part is the most extensive and covers the personalities that inspired Saint Agnes of Bohemia as well as her charity and social work in more detail.

## **Keywords**

Saint Agnes of Bohemia - saint - the Premyslid dynasty - middle ages - church - religion - charity

## **Seznam zkratek**

**atp.** - a tak podobně

**r.** - roku

**s.** - strana

**stol.** - století

**sv.** - svatý/á

**tzv.** - tak zvaný



# Obsah

<b>ÚVOD</b>	9
<b>1 ŽIVOTOPIS</b>	13
1.1 PŘED NAROZENÍM	12
1.2 NAROZENÍ ČESKÉ PRINCEZNY	14
1.3 PRVNÍ ZASNOUBENÍ A NASTÍNĚNÍ DŮSLEDKŮ V POLITICE	15
1.4 ZÁSNUBY S ANGLICKÝM KRÁLEM	17
1.5 ZÁSNUBY S CÍSAŘEM BEDŘICHEM	18
1.6 ANEŽKA A FRANTIŠKÁNI	19
1.6.1 FRANTIŠKÁNI	20
1.6.2 NOVÝ STAVEBNÍ SLOH	22
1.7 VSTOUPENÍ DO KLÁŠTERA	22
1.8 REFORMA ŘEHOLE	23
1.9 PRIVILEGIUM CHUDOBY	25
<b>2 CHARITA VE STŘEDOVĚKU</b>	26
2.1 KŘESŤANSKÁ CHARITA	26
2.2 CÍRKEV A CHARITA	27
2.3 SIROTČINCE	28
2.4 CHARITA V OBDOBÍ MORŮ	27
2.5 MALOMOCENSTVÍ	29
2.6 OSOBNOSTI V CHARITĚ	30
2.6.1 SV. ZDISLAVA Z LEMBERKA	31
2.6.2 HILDEGARDA Z BINGEN	31
<b>3 ANEŽKA ČESKÁ A JEJÍ CHARITATIVNÍ A SOCIÁLNÍ ČINNOST</b>	34
3.1 INSPIRACE	33
3.1.1 SVATÁ HEDVIKA	33
3.1.2 SVATÁ KLÁRA	35
3.1.3 SVATÝ FRANTIŠEK	36
3.1.4 ALŽBĚTA DURYNSKÁ	37
3.1.5 KNĚŽNA LUDMILA	40
3.2 KLÁŠTERNÍ ČINNOST SV. ANEŽKY	41
3.2.1 ANEŽČIN ŠPITÁL	41
3.2.2 ANEŽSKÝ KLÁŠTER	43
3.2.3 ANEŽKA A ŘÁD KŘÍŽOVNÍKŮ S ČERVENOU HVĚZDOU	46
3.3 ŘEHOLNICE	47
3.3.1 BOJ ZA CHUDOBU	48
3.3.2 ANEŽKA A ZÁZRAKY	49
3.3.3 ANEŽKA A JEJÍ VÍRA	49
3.4 ANEŽKA A JEJÍ RODINA	50
3.5 ANEŽČINA SMRT	51
<b>ZÁVĚR</b>	56
<b>POUŽITÁ LITERATURA</b>	58
<b>SUMMARY</b>	58

## Úvod

Hlavním tématem této bakalářské práce je jedna z českých princezen, světice, řeholnice nebo také podle slov historika Josefa Pekaře – nejušlechtilejší zjev českých dějiny. Jedná se o svatou Anežku Přemyslovnu. V této práci, kterou jsem nazvala Anežka Česká a její sociální a charitativní práce, bych chtěla přiblížit nejen její život, ale zároveň i nastínit okolnosti, které ji vedly k jejím nejzásadnějším rozhodnutím.

V první části bych ráda rozebrala její dětství, rodinu, z které vzešla, dále pak výchovu v kláštorech či četná nezdařilá zasnoubení. Určitě by v této kapitole nemělo chybět vstoupení do kláštera a zmínka o jejích základních budovatelských počinech, protože Anežka je známá i založením kláštera či špitálu.

V druhé části bych ráda rozebrala charitu ve středověké době trochu obecněji. Určitě bych se chtěla držet témat, které se Anežky a její charitativní činnosti přímo dotýkají. Každopádně by bylo dobré tuto dobu nastínit všeobecněji, aby bylo možné si představit, co vůbec charita v té době znamenala.

V třetí části bych se ráda hlouběji věnovala tématu Anežčině charitativní a sociální činnosti. Konkrétně Anežskému klášteru, špitálu, Rytířskému řádu křížovníků s červenou hvězdou nebo jejímu životu v klášteře a změnám, kterých zde docílila.

V této části bych také chtěla zmínit ty, které Anežku nějakým způsobem ovlivnili. Takových historických postav je pochopitelně více, takže jsem vybrala ty, které mi přijdou

nejvíce zásadní a známé, ať už se s nimi Anežka osobně setkala nebo ji jen inspiroval jejich životní příběh.

Určitě mi přijde důležité se věnovat i její rodině a jejím rodinným vztahům, protože Anežka byla součástí naší královské historie a ovlivnila svým děním spoustu důležitých událostí.

Tuto postavu jsem si vybrala proto, že mi přijde její počínání velice obdivuhodné. Její zbožnost, pokora a loajalita vůči Bohu je v některých případech přímo fascinující. Anežka byla silná osobnost, která se pohybovala v nelehké době, kdy dívky byly převážně jen loutky svých otců nebo manželů. Byly politickou hračkou, často zasnoubeny v den svého narození. Středověk byl právě v přechodu mezi románským a gotickým slohem a teprve na počátku toho, kdy si ženy a dívky mohly zvolit alespoň v určitých mezích, kam se jejich život bude ubírat. Většinou buď budou výhodně provdány a jejich hlavním úkolem bude plodit následovníky, nebo mohou odejít do kláštera.

Anežka byla pro mnohé hrdinkou, rebelkou, ale stále skromnou osobností, která vykonala mnoho dobra a pro druhé by se rozdala.

Co se týče literatury, čerpala jsem z několika různých pramenů. Když jsem sepisovala Anežčin životopis a historické souvislosti vázané s jejím životem, pravděpodobně nejvíce jsem využila knihy Svatá Anežka Česká od V. Kybala a Světice Anežka Přemyslovna od J. Polce. Zároveň jsem ale čerpala například z knihy Legendy blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry od J. K. Vyskočila, ačkoliv zde jsou sepsány legendy, které nejsou nijak historicky doložené, myslím, že je nutné je zmínit a k Anežce České tyto informace neodmyslitelně patří a tvoří nedílnou část celkového obrazu o jejím životě.

Při psaní kapitol o středověku mi byla asi nejvíce nápomocná kniha Dějiny křesťanské charity od B. Vaška. Je zde popsáno vše, s čím se lidé v té době potýkali, díky čemuž jsem mohla zpracovat a vybrat ty případy, kterým se věnovala právě Anežka Česká. Využila jsem i některé zahraniční internetové zdroje a to právě při pátrání po dalších osobnostech, které jsem v práci zmínila.

Tuto práci jsem psala kompilačně, proto jsem se snažila načíst různé prameny a využít různé zdroje.

# 1 Životopis

Anežka Česká byla dcera českého krále Přemysla Otakara I. (prvorozený syn knížete Vladislava II. a Judity, iniciátorky výstavby pražského kamenného Juditina mostu) a Konstancie (dcera uherského krále Bély), která zemřela velice brzy.

Konstancie, sv. František z Assisi a sv. Klára se pro Anežku stali vzory a měli velký vliv na to, jakým způsobem se rozhodla v životě vydat.<sup>1</sup>

## 1.1 Před narozením

Ještě před Anežčiným narozením se odehrálo několik významných událostí, které se její rodiny velmi dotkly. Jak se můžeme dočíst například v knize *Anežka Přemyslovna* od Jana Polce, život Přemysla Otakara I. protkalo několik historických zvratů a bojů o moc.<sup>2</sup> Zprvu byl coby markrabí moravský sesazen a nucen účastnit se velení vojska knížete Bedřicha a jeho bratrovražedných výstupů. Dále zvítězil nad knížetem Václavem a sám se tam stal českým knížetem – ovšem ne na dlouho. Nedočkal se podpory německé papežské strany, byl sesazen a knížectví uděleno jeho bratranci – Jindřichu Břetislavovi.

Čeští šlechtici se pochopitelně chtěli vetřít do přízně novému knížeti a na svou loajalitu k Přemyslu Otakarovi rychle zapomněli. Ten uprchl do Míšeňska, kde potkal svou první manželku Adélu (v některých pramenech rovněž označovanou Adléta).

---

<sup>1</sup> VANÍČEK, V. *Velké dějiny zemí Koruny české II.* 1197–1250. Praha: Paseka, 2000, s. 392.

<sup>2</sup> POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna*. Praha: Česká katolická charita péči sdružení katolických duchovních, 1989, s. 9–11.

Po smrti Jindřicha Břetislava měl být knížecký-biskupský titul udělen mladšímu bratru Vladislavu Jindřichovi, který se ale chtěl vyhnout bojům, které vzhledem k situaci Přemysl Otakar naplánoval, a vzdal se tak vlády nad Čechami. S krizí, která panovala v římské říši, ale došlo ke změně postavení českého státu v mezinárodním měřítku a po tomto dočasném úpadku se opět vrátila královská hodnost do rukou Přemysla Otakara I. a vše bylo zpečetěno Zlatou bulou sicilskou.<sup>3</sup> K tomu patřící výsady později potvrdil i papež Inocenc III. a o pár let později i král Bedřich II. Čechy tak nadále nebyly závislé na německém císaři.<sup>4</sup>

Dále víme, že se dostal do několika sporů s církví. Chtěl se vymanit z jejího vlivu v Čechách a pokusil se zřídit arcibiskupství v Praze.

Co se týče svatby s Adélou, sňatek byl uskutečněn ve velmi nízkém věku obou snoubenců, patrně za nevědomí Adéliny rodiny, což nakonec nebylo překážkou. Žili spolu šťastně bezmála dvacet let a byl spokojen, protože její příbuzenstvo mu pomáhalo v jeho politických manévrech. Ovšem čím větší stát se z původního knížectví stával, tím více chtěl Přemysl Otakar dosáhnout. Jelikož stálost nebyla přímo jeho silnou stránkou a byl trochu přelétavý, rozhodl se nakonec, že pro něj bude výhodnější dát se dohromady s dcerou uherského krále.<sup>5</sup>

Přemysl nakonec využil faktu, že jejich sňatek s Adélou byl takzvaným sňatkem za čtvrtého stupně příbuzenství, což nebylo v té době nic neobvyklého a jednoduše se podala žádost o papežský dispens. Ovšem biskup-kníže Jindřich Břetislav tuto žádost zanedbal, čehož po letech manželství a čtyřech

---

<sup>3</sup> SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 27.

<sup>4</sup> POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna*. Praha: Česká katolická charita péčí sdružení katolických duchovních, 1989, s. 10.

<sup>5</sup> JANUSOVÁ, J. *Ženy kolem českých knížat a králů*. 2. vyd. Ostrava: Amosium servis, 1991, s. 21.

potomcích nakonec sám Přemysl Otakar využil. Seznámil se s krásnou mladou uherskou princeznou Konstancií a sňatek s podstatně starší Adélou nechal prohlásit za neplatný. Navzdory Adéliným protestům a odvoláním se vzápětí Přemysl Otakar s Konstancií oženil.

Z prvního manželství pochází syn Vratislav a dcery Markéta, Hedvika a Božislava. Vratislav vzhledem k dlouho vleklému procesu o post manželského syna působil jako velká hrozba svému otci, které se Přemysl Otakar rozhodl čelit poněkud neobvyklým způsobem – stejně jako prvorozeného syna z prvního manželství pojmenoval i prvorozeného syna z druhého manželství, který ale záhy zemřel.<sup>6</sup>

Z druhého manželství tak kromě Anežky a výše zmíněného Vratislava pochází i Judita, Anna, Václav (budoucí český král), Vladislav, Přemysl a Blažena.

Neví se přesně, do jaké míry Přemyslův vztah s manželkou Konstancií ovlivnila jeho touha nezneprátelit si Uhersko.

## **1.2 Narození české princezny**

Přesný rok narození Anežky není znám, ale podle různých pramenů, s kterými jsem se v rámci průzkumu setkala, mluvíme pravděpodobně o době kolem roku 1211.

Podle knihy *Světice Anežka Přemyslovna* byla matka Konstancie velice štedrou ženou. Často přispívala na konta kostelů a klášterů. „*Tu ocenil v roce 1228 i papež Řehoř IX. Konstancie učinila mnohá darování, mj. r. 1209 olomoucké kapitule na památku předčasně zemřelého syna Vratislava,*

---

<sup>6</sup> POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita péčí sdružení katolických duchovních, 1989, s. 10-11.

v roce 1232 založila klášter cisterciáček „Porta coeli“ u Tišnova, kam se uchýlila na sklonku života a kde 6. prosince 1240 zemřela. Velmi pomáhala své dceři Anežce v jejích záměrech, zvláště při založení špitálu sv. Františka a kláštera klarisek.“<sup>7</sup>

Životopisec o prorockém snu královny Konstancie: „Matka, když ji (Anežku) nosila pod srdcem, uviděla ve snách zřejmě předpověď budoucnosti. Zřela se totiž, jak vstupuje do komnaty, ve které byla uchovávána její četná a cenná královská roucha. Když se na ně podívala, spatřila mezi nimi viset řeholní roucho a plášť šedé barvy a provaz, jímž se opásávají sestry řádu svaté Kláry, velmi se divila, kdo asi položil mezi její drahá roucha tak hrubý a jednoduchý šat, a tu uslyšela k sobě pronášet takto slova: „Nediv se, neboť dítě, které nosíš, bude užívat takový šat a stane se světlem celého českého národa, Bůh pak, který zná věci budoucí a který je ukazuje dříve, než se stanou, zobrazil malou a na svět zrozenou Anežku náznaky těla jako budoucí svatou tím, že ji obdařil jakousi silou ukazovat věci v jejich pravé podobě.“<sup>8</sup>

### **1.3 První zasnoubení a nastínění důsledků v politice**

Společně se sestrou Annou byly zasnoubeny synům slezského knížete Jindřicha Bradatého a vyslány na výchovu do polského třebenického kláštera, kde na výchovu ji a její sestry dohlížela Sv. Hedvika. Snoubenec malé Anežky ale v nízkém věku zemřel, proto byla poslána zpátky do Čech a to konkrétně do kláštera premonstrátek v Doksanech. Tento klášter byl založen Anežčinou babičkou královnou Gertrudou a svého času byl Přemyslovci volen doksanský klášter jako místo jejich

---

<sup>7</sup> POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita péčí sdružení katolických duchovních, 1989, s. 14.

<sup>8</sup> VYSKOČIL, J. K. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy svaté Kláry*. Praha: Universum, 1932, s. 101 – 102. Legenda je citována podle latinského kritického vydání ve volném překladu.



posledního odpočinku. Je velice pravděpodobné, že právě tady pramení Anežčina náklonost k duchovnu a víře.

Přemysl Otakar coby otec již zhruba osmileté Anežky nenechal nic náhodě a chopil se výborné příležitosti znovu svou dceru výhodně zasnoubit.

Podle knihy Anežka Přemyslovna od J. Votočkové-Joachimové přišla přímo oficiální žádost o ruku v roce 1220 od Jindřicha, syna císaře Bedřicha II.<sup>9</sup>

Budoucí císař Jindřich byl už v té době zvolen římsko-německým králem. Anežka kvůli zásnubám opustila klášter v Doksanech a vzápětí byla poslána do Rakouska, aby zde získala ve Vídni vzdělání a vychování, které náleží budoucí císařovně. Ve Vídni působila Anežka jako host knížecího rodu Babenberků.

V Anežčiných čtrnácti letech byly zásnuby zrušeny. Jejímu hostiteli knížeti Leopoldovi IV. z rodu Babenberků se podařilo získat budoucího císaře Jindřicha pro svou dceru Markétu, což samozřejmě české a rakouské vévodství patřičně znepřátelilo.

Tato událost byla historiky zvažována ze všech možných úhlů, protože zde dochází k mnoha podivnostem a nesrovnalostem. Byla zvažována i varianta, že sňatek Jindřicha a Anežky byl zrušen, protože ji Jindřich odmítl.

Z dalších pramenů je ale patrné, že byl jen otcem obelstěn a Anežku nepřestal milovat. „Že výrok Jindřichův je podivný dosvědčuje sám Winkelmann, poukazuje na to, že později Jindřich chtěl rozvázat své manželství s Markétou Rakouskou právě kvůli Anežce České, kterou měl roku 1225 zavrhnouti a

---

<sup>9</sup> JOACHIMOVÁ-VOTOČKOVÁ, J. Anežka Přemyslovna a sv. Klára. Český časopis historický. 1938, roč. 44, č. 1, s. 21.

*kterou nepřestal milovat. Jestliže Jindřich miloval Anežku, je přirozenější se domnívat, že ani roku 1225 ji nezavrhla doopravdy a vážně, nýbrž že tak za něho učinil Engelbert a Jindřich, oklamáný od svého otce, jenž jej přinutil oženit se s Markétou Rakouskou, později toto manželství chtěl zrušit právě proto, že miloval Anežku.*"<sup>10</sup>

Podle všeho zrušení těchto zásnub bylo velkou událostí, nejen co se týče politiky, ale samotnou Anežku celá událost nepochybně velice poznamenala a dost možná měla vliv na její další rozhodnutí.

Po jejich zrušení se Anežka vrátila z Vídně opět do Prahy. Ponížení, které cítil český král Přemysl Otakar I. mělo svou dohru v nevydařeném útoku na Leopoldovi země a plánování dalších tažení, na která ale naštěstí neměl dost rozsáhlé vojsko.

Přemysl Otakar I. byl ale nejen král, ale i velice žádaný politický spojenec. Proto na sebe další zásnuby nenechaly dlouho čekat.<sup>11</sup>

#### **1.4 Zásnuby s anglickým králem**

Mezi lety 1226 a 1227 se řešily zásnuby Anežky s Jindřichem III. – anglickým králem. Celý proces ale probíhal převážně ústně a za velkého utajení, proto není moc podrobností známo. Snad jen ze slov Anežčina životopisce, jehož úryvek je uveřejněn v knize *Legenda* od J. K. Vyskočila, kde se píše, o anglickém poslovi a jeho zvláštním zjevení ve snu, kde spatřil „obdivuhodně velikou korunu sestoupit na hlavu panny, kterou sňala, a jinou neporovnatelně lepší si vložila na hlavu. Když se pak ráno probudil a uvažoval o tom, co viděl, zpravil o tom ostatní jako člověk nemající pochopení

---

<sup>10</sup> KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká*. Brno: L. Marek, 2001, s. 60.

<sup>11</sup> SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 33.

*pro duchovní věci, s tím výkladem, že poslání je skončeno, neboť Anežka, jak je vidět, anglickým králem pohrdne a vezme si za manžela toho, kdo má vyšší hodnost, tj. císaře.”<sup>12</sup>*

Podle výše zmíněného se rovněž dozvídáme, že ze sňatku patrně odstoupil český král Přemysl Otakar I., jelikož by pro něj nebyl finančně ani politicky moc výhodný.

Roku 1231 se na scénu zásnub vrací Jindřich, který prohlašuje manželství s Markétou za neplatné a znovu chce požádat o ruku českou princeznu. Toto jen potvrzuje teorii o pravosti jeho citů. Manželství se mu však zrušit nepodařilo. Jindřich se ale podle všeho stále nechtěl podrobit otcovu rozhodnutí a tak jej musel Bedřich II. i s manželkou uvěznit a po čase dát odvézt do Puglie. Jindřich zůstal jeho vězněm až do své smrti v roce 1242.

## **1.5 Zásnuby s císařem Bedřichem**

Anežka byla odmalička inspirována spíše duchovně založenými osobnostmi, včetně své matky. Ač měla to nejlepší možné vzdělání, kdy si osvojila jak společenské způsoby a dvorskou etiku, tak nabyla i rozsáhlé znalosti v oblasti umění, hudby a světových jazyků. Byla tak velmi dobře seznámena s německou i francouzskou kulturou.

Je ale všeobecně známo, že styl života, který Anežka poznala ve Vídni, pro ni nebyl vůbec uspokojivý a spíše jím opovrhovala. Naopak se snažila žít velice zbožně a prostě. Její pověst se brzy rozšířila a donesla až k německému císaři Fridrichovi II.

---

<sup>12</sup> VYSKOČIL, J. K. *Legenda Blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932, s. 104. Legenda je citována podle latinského kritického vydání ve volném překladu.

Anežka už ale v této době byla rozhodnuta zasvětit svůj život Bohu a sňatek s císařem odmítla. Napomáhal jí i fakt, že její otec Přemysl Otakar II. byl v té době již po smrti a rozhodnutí tak podpořil její bratr Václav I., s kterým měla velice blízký vztah. Ochranné ruky se dočkala i ze strany papeže Řehoře IX., kterého požádala o podporu, jelikož se rozhodla zasvětit svůj život víře. Spekuluje se však i o tom, že Anežka nebyla bratrem nucena do vztahu s Fridrichem II. i z toho důvodu, že měl poněkud nechvalnou pověst. Vlastimil Kybal ho dokonce ve své knize Svatá Anežka Česká přirovnává k Hitlerovi.

## 1.6 Anežka a františkáni

Anežka si byla velice jistá v tom, jakým způsobem žít nechce a dokonce našla v sobě i tolik síly a odhodlání, aby odmítla sňatek s císařem. Tento krok by se mohl zdát jednoduchý v tom, že Fridrich II. neoplýval dobrým charakterem. Na druhou stranu v té době bylo na prvním místě především blaho země a politika. O představě, kam by sňatek české princezny s císařem dostal Přemyslovce, si můžeme nechat jen zdát.

V tomto směru měla rozhodně budoucnost vyřešenou. Stále si ale nebyla jistá, kam se uchýlit v oblasti duchovní, jak být co nejvíce prospěšná. Při hledání sebe sama narazila na františkánství. „*Poučena pak bratřími, že zmíněná řehole radí těm, kdo chtějí vstoupit do uvedeného řádu, aby podle výroku svatého evangelia prodali všechno, co mají, a rozdali chudým a sloužili chudému Kristu, zvolala: „To je to, co chci, po čem celým srdcem toužím!“*<sup>13</sup>

---

<sup>13</sup> ŠTIVAR, BONAVENTURA J., ed. *Františkánské prameny. II., Legendy o svatém Františkovi z let 1226–1235*. 1. vyd. Velehrad: Ottobre 12, 2003. 343 s. ISBN 80-86528-24-3.

### 1.6.1 Františkáni

Není nutno vysvětlovat, že františkáni jsou příslušníci řádu, který založil František z Assisi, jedna z postav, které Anežka velice obdivovala. V našich dějinách se objevuje zhruba od 13. století.

Prvním významným činem pro duchovno, o kterém se tak v souvislosti s Anežkou mluví, byla určitě výstavba špitálu svatého Františka v Praze. Podle knihy Světice Anežka Přemyslovna František zemřel 4. října 1226 a byl svatořečen v červenci 1228.<sup>14</sup> Je známo, že ve 12. a 13. století se více pozornosti zaměřovalo na chudé a nemocné než v letech předchozích. Nemluvíme už jen o mniších, ale o celých bratrstvech, které zdarma o nemohoucí pečují. V díle Anežčina životopisce se píše, že: *„Aby (Anežka) napodobila svou sestřenicí, blaženou Alžbětu, vystavěla pak u paty pražského mostu slavný špitál, který obdařila hojnými dary a tam povolala křížovníky s červeným křížem a hvězdou, aby pečovali o výše uvedené nemocné, jakož aby se starali pečlivě o všechny, kdo by něčeho potřebovali.“*<sup>15</sup>

Tento špitál původně plánovala založit Anežčina matka Konstancie, aby v něm mohla spokojeně ve stáří dožít. Po její smrti tyto nemovitosti připadly Anežce a ta se inspirovala přáním své matky, ke které tolik vzhlížela. V Čechách byl tento špitál dokonce prvním svého druhu.

Jak bylo již zmíněno, Anežka tíhla k chudému prostému životu. Vzdát se bohatství na úkor chudých se sice pro českou

---

<sup>14</sup> POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita péčí sdružení katolických duchovních, 1989, s. 39.

<sup>15</sup> VYSKOČIL, J. K. *Legenda Blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932, s. 40. Legenda je citována podle latinského kritického vydání ve volném překladu.

princeznu příliš nehodilo, tím větší dobro jí to ale dovolilo páchat. Anežka tedy prodávala šperky a cennosti a vytěžené peníze rozdávala chudým.

*„Rovněž vlastním nákladem dala postavit klášter Menších bratří ke cti jmenovaného vyznavače uvnitř města Pražského, a dále věhlasný klášter sester řádu svaté Kláry ke cti Spasitele světa, který obdivuhodně ozdobila slavnými ostatky svatých, drahocennými nádobami a rouchy potřebnými k bohoslužbě, neboť milovala okrasu Božího domu.“<sup>16</sup>*

Nesmíme opomenout ani příchod prvních Menších bratří na naše území, jehož přesné datum ale pravděpodobně není blíže určeno. *„Sice pozdní, ale o okolnostech situace dobře zpravený kronikář Glasberger (1450 - 1508) píše, že Anežka poslala pro Menší bratry do Mohuče, a vyprávěje dále, že toho času Mohuč byla Metropolí kostela pražského, a když ze strany krále posláni byli poslové k arcibiskupu mohučskému za příčinou interdiktu, uloženého pražským biskupem Ondřejem, který trval po sedm let, a proto prý často z Prahy šlechtici přicházeli do Mohuče a tam viděli bratry Menší, posléze o nich vyprávěli královské paní Anežce a ta poslala pro ně.“<sup>17</sup>*

Již tehdy se Menší bratři dělili na dvě skupiny - mírnější konventuály a přísnější observance. Anežka k nám pozvala radikálnější skupinu a s ní přicházeli noví a noví členové. Proto je mnohými považována za matku českého františkánství, ačkoliv nestála přímo u jeho zrodu, ale spíše u výsledné podoby, kterou toto náboženství nabralo.

---

<sup>16</sup> ŠTIVAR, BONAVENTURA J., ed. Františkánské prameny. II., Legendy o svatém Františkovi z let 1226-1235. 1. vyd. Velehrad: Ottobre 12, 2003. 343 s. ISBN 80-86528-24-3.

<sup>17</sup> VYSKOČIL, J. K. Blahoslavená Anežka Česká Kulturní obraz světice XIII. století. Praha: Universum, 1933, s. 131-132.

### **1.6.2 Nový stavební sloh**

S příchodem františkánství do českých zemí přichází i nový stavební sloh – gotika. Románský sloh, s kterým jsme se setkávali v Evropě až do poloviny 13. století bral inspiraci v byzantském slohu. Zpočátku se jednalo o rovné stropy vyrobené převážně ze dřeva, později je zaznamenán přechod k obloukům.

V románském slohu vzniklo a bylo zachováno množství církevních staveb, jako jsou rotundy, kláštery, kostely, ale i paláce, hrady a špitály. Pro představu můžeme jmenovat například kostel Panny Marie na Pražském hradě a na stejném místě i rotunda sv. Víta a bazilika sv. Jiří. Důležitým znakem románského slohu je také to, že dalece převládá horizontální rozměr nad vertikálním. Jde o to zdůraznit bytelnost a nedobytnost. Na rozdíl od nově příchozí gotiky.

Gotický sloh má za úkol se co nejvíce přiblížit Bohu, dosáhnout nebeských výšin. Zdivo už není tak bytelné a postupně do výšin stěny slábnou, aby i nejkřehčí věžičky mohly dosáhnout co nejvýše. Dalším rozdílem oproti románskému slohu a jeho malým oknům jsou gotická velká okna, nejčastěji zakončena lomeným obloukem, aby se mohl táhnout do výše, jelikož má lepší opěrný systém. Tato okna dodávala do prostoru více světla, jasu, což přímo ztělesňuje přítomnost Boží velebnosti.

### **1.7 Vstoupení do kláštera**

Do Prahy bylo na Anežčino přání posláno několik sester

klarisek, aby zde založily komunitu damianitek.<sup>18</sup> Klarisky podle knihy *Anežka Přemyslovna* od Jaroslava Polce nedorazily z Assisi, ale z Tridentu. „K nim se připojilo 11. listopadu 1233 sedm dívek z předních českých šlechtických rodin. Anežka sama vyčkávala. Už listina krále Václava I. z 29. března jasně naznačuje, že Anežka se už rozhodla připojit se k prvním řeholnicím.“<sup>19</sup> Přijata do kláštera byla Anežka podle všeho se vší slávou, kterou jen královská dcera mohla mít. Vše se odehrálo 11. června 1234.

Bylo známo, že Anežka si vybrala takový život i z toho důvodu, že chtěla zasvětit svůj život bohu a veškerý svůj majetek věnovat potřebným. Rozhodla se pro chudobu, a proto nebyla příliš nadšená z rozhodnutí papeže Řehoře IX., který se snažil uložit klášteru hmotné statky. V tomto případě to znamenalo, že budou klášter živit budovy, v té době postaveny na pozemku a přiléhající jak ke klášteru, tak ke špitálu. Anežka i sv. Klára na toto téma vedou debaty skrz dopisy, které si psaly. Sv. Klára nabádá Anežku k zachování chudoby.

## 1.8 Reforma řehole

Je známo, že Anežka pokládala benediktinskou řeholi, podle které se měla řídit, za nedostatečnou. Ne ve smyslu toho, že by sužovala ji, ale spíše měla pocit, že sestry jejího řádu velice oslabují například postní nařízení. Chtěla proto vydat řeholi novou, aby ji mohla dát ke schválení papeži Řehořovi IX., ta se ovšem nedochovala. Kromě pústů bylo také problémem podnebí a teplotní podmínky. Sestry, které dorazily do kláštera z Itálie, nebyly na zdejší zimu vůbec zvyklé a

---

<sup>18</sup> středověký název klarisek podle kostela sv. Damiana z Assisi: POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita péčí sdružení katolických duchovních, 1989, s. 43.

<sup>19</sup> POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita péčí sdružení katolických duchovních, 1989, s. 14.



hodně je sužovala. Anežka se o této problematice zmiňovala i v dopisech Kláře, která ji vyzývala k vytrvalosti, ačkoliv musela vědět, že není v Anežčiných silách reformu prosadit. Žádost odmítl i papež Inocence IV.

## 1.9 Privilegium chudoby

O privilegium chudoby požádala Anežka po vzoru své duchovní matky sv. Kláry. Abych přiblížila, o čem se v této problematice pojednává, je nutno zmínit, že privilegium chudoby znamená žít jen z almužen a darů, bez jakéhokoli stálého příjmu. Pokud mají sestry nedostatek charitativních příjmů, spoléhají se jen na boží prozřetelnost.

Anežčinu klášteru bylo papežem privilegium chudoby uděleno 15. dubna 1238. Jelikož se Anežka vzdala vlastnictví špitálu sv. Františka, vyjasnila se tak i práva na jeho nadace, jelikož celému konventu byla udělena majetková samostatnost – nepodléhají nikomu jinému než římskému papeži.

Toto rozhodnutí se ukázalo jako nešťastné především v době kolem roku 1282, kdy naše království sužoval následkem četných bitev a špatné úrody hladomor. Na následky tohoto soužení Anežka 2. března 1282 umírá. *„Její mysl byla naplněna věčným Duchem (svatým), pro něhož je vše zjevné a otevřené, proto znala tajemství a hnutí srdcí, ale i s největší jistotou vyprávěla nejen věci budoucí jako přítomné, ale i minulé.“*<sup>20</sup>

---

<sup>20</sup> VYSKOČIL, J. K. *Legenda Blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932, s. 119. Legenda je citována podle latinského kritického vydání ve volném překladu

## 2 Charita ve středověku

Mezi důležité události středověku, které se vztahují k charitě, neodmyslitelně patří špitály, sirotčince, chudobince a další zařízení, které nabízejí pomoc druhým.

Středověk byl temným obdobím, které protnuly smrtelné choroby, chudoba, bída, nemoci, nedostatek, ale zároveň byl i obdobím, kdy se našlo čím dál víc takových, kteří vyslyšeli prosby potřebných a ochotně pomáhali bližnímu svému.

### 2.1 Křesťanská charita

V knize Dějiny křesťanské charity se můžeme dočíst některé z hlavních zásad, které Ježíš Kristus pronesl na téma lásky k bližnímu. Důležité je, jak se člověk za svého života k bližnímu svému choval. To totiž rozhoduje o našem věčném osudu. Podle Matouše je důležité se stejně s milostí chovat i ke svým nepřátelům, navzdory tomu, že vás nenávidí. *„Milujte nepřátele své, dobře číňte těm, kteří vás nenávidí, a modlete se za ty, kteří vás pronásledují a pomlouvají vás, abyste byli podobni svému Otci, jenž je v nebesích, jenž slunce svému velí vcházeti na dobré i zlé a déšť dává na spravedlivé a nespravedlivé.“*<sup>21</sup> Stejně tak bychom měli milovat chudé, choré, nemohoucí, prokazovat jim svou ochotu, štědrost a přispěchat vždy na pomoc potřebným. V době středověku panovala mezi věřícími výrazná soudržnost, sdíleli všechny hmotné statky a pokud měl někdo majetek, zpravidla ho prodal a spravedlivě odměnu za něj rozdělil podle potřeb.

---

<sup>21</sup> Matouš 5, 44-45

## 2.2 Církev a charita

Jak jsem již zmínila výše, toto období bylo plné lásky k bližním, což se samozřejmě velmi odráželo na rozvoji charity. Můžeme mluvit přímo o křesťanském sociálním hnutí.

Dobrodiní bylo činěno buď tajně, nebo veřejně. Neveřejné dobré skutky pocházely i od jednotlivých křesťanů, kteří přicházeli na pomoc například raněným vojákům či válečným zajatcům. Dávali jim tak ze svého vše, co bylo třeba.

Veřejné dobrodiní přicházelo ze strany církve – patřilo to do jejího oficiálního programu vedle hlásání evangelia či udělování svátosti. *„Nebot' za služeb Božích věřící přinášeli své dary v penězích a naturáliích, odevzdávali je představenému, ten je kladl na oltář a určoval, kolik a co má zůstatí pro službu Boží, co na výživu služebníků Církve, co pro strádající. Na oltář byly položeny obětované dary, a to mělo hluboký symbolický význam: dárcové nedávali chudým přímo, nýbrž vraceli Bohu, co od Boha měli, a chudí nedostávali od lidí, nýbrž od Boha. Činnost charitativní byla takto pevně zasazena do náboženské půdy.“*<sup>22</sup>

Církev se většinou o potřebné starala prostřednictvím ošetrovatelských řádů. Křesťanství vnímalo člověka jako propojení těla a duše. Podle toho je i nazýváno například i heslo Milosrdných bratří, kteří se intenzivně věnovali hospitální službě, *„Per corpus ad animam“* neboli *„Tělem k duši“*.<sup>23</sup>

Zajímavé je, že ačkoliv byl zaznamenán rozvoj špitálů, podle knihy Dějiny křesťanské charity vznikl mýtus o tom, že

---

<sup>22</sup> VAŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Nakladatelství dobré knihy v Olomouci, 1941, s. 62.

<sup>23</sup> SVOBODNÝ P., HLAVÁČKOVÁ L. *Pražské špitály a nemocnice*. Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 31.

se církev stavěla proti rozvoji lékařství a chirurgie i anatomie, byly údajně stíhány a zakazovány. Tato nepravda vznikla po tom, co papež Bonifác VIII. vydal památnou bulu, kde byl výhradně proti exkomunikaci a zacházení s těly vojáků, které měli být po smrti převezeny zpět do vlasti. Papežové si ale vzdělaných lékařů vážili a vydržovali si je. Od praktikování lékařství byli odrazováni jen laici.

## **2.3 Sirotčince**

Jako v každé době se i středověk potýkal s problémem opuštěných či odložených dětí. Než byly sirotčince zavedeny, děti byly dávány do všemožných zařízení, špitálů, klášterů nebo v horších případech žily na ulici.

První nalezince začaly převážně vznikat nejdříve v evropských metropolích. Do té doby se ale povinnost postarat se o opuštěné dítě doslova přehazovala z jednoho na druhého. Povětšinou byla tato povinnost postarat se o dítě na farnosti. Později připadá i na příbuzné.

## **2.4 Charita a období morů**

Morové epidemie jsou neodepsatelnou součástí středověku, denně na něj v Evropě umíraly stovky lidí. Tato obrovská morová vlna ve středověku ale pochopitelně nebyla první morovou epidemií.

Do Evropy se dostal z Egypta někdy v 1. stol. n. l. za vlády Justiniána I. a je tak nazýván „justiniánským“. Nepominul zhruba 200 let a i potom se neustále vracel. Kolem roku 543 se objevil v jižní Evropě, v některých východních zemích a na severu Afriky. O rok později byl prohlášen za vymýcený, ovšem zhruba za 30 let proběhla Evropou další vlna.

Nejhůře poté dopadla Itálie po roce 750.<sup>24</sup> Tato období byla velice náročná a měla na svědomí stovky tisíc lidských životů. Bohužel toto závažné téma docela minulo historiky té doby a i spisovatelé jako Francesco Petrarca nebo Giovanni Boccaccio se této tematice vyhýbali. Byla to tzv. „doba temna“, o které se nemluví. Asi i z toho důvodu bylo 14. století touto pohromou tak zaskočeno, v podstatě jako kdyby to bylo poprvé, co mor Evropu zasáhl.<sup>25</sup>

Navzdory mnoha snahám zabránit zemi jeho zachvácení, se ne vždy dařilo. Běžně se jako ochrana před morem stavěly hradní příkopy, ovšem často se zahnívajícím vodou, kde mor přinesly lodě z okolí. Nebylo dostatek zásob, dostatek vody, u které bylo samozřejmě velké riziko nákazy. Země trpěly pochopitelně i nedostatkem lékařských zásob. Lidé umírali a mor rozšířený rázem v celé Evropě měl na svědomí miliony životů.

Do této doby strasti středověku měly problémy spíše nižší vrstvy. Například hladomor nikdy nebyl tak útočný, aby ohrozil aristokracii. Mor ale prolomil bariéry mezi třídami a zasáhl lid bez rozdílu majetku. Sociální třídy jako takové v ten okamžik téměř přestaly existovat.<sup>26</sup>

Do této doby byly špitály jako takové přístupné všem, kteří potřebovali jakoukoliv pomoc, ať už přístřešek nebo lékařské zázemí. Následkem hladomorů a epidemií ale poprvé dochází k rozdělení na dvě skupiny – chudí (pauperes) a nemocní (infirmi). O tyto dvě skupiny bylo postaráno zvlášť,

---

<sup>24</sup> BERGDOLT, K. *Černá smrt v Evropě: velký mor a konec středověku*. Praha: Vyšehrad, 2002, s. 14.

<sup>25</sup> Tamtéž, s. 15.

<sup>26</sup> BRIDBURY, A. R. The Black Death. The Economic History Review [online]. 1973, roč. 26, č. 4, s. 577. [cit. 2014-07-16]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.2307/2593699?origin=crossref>

aby se zabránilo šíření nákazy. Vznikaly tak zvláště ubytovny a zvláště hospici. Termín hospic se u nás běžně používá jako označení místa, kde probíhá léčba. Zároveň se tento termín používá i pro samotnou léčebnou proceduru založenou na medicíně, ale i na dalších možnostech pomoci chorému, které mu mají ulevit i na duši.<sup>27</sup>

Mor zasáhl ve velkém kláštery, jelikož řeholníci žijí všichni společně a o vše se dělí. „V Anglii zemřelo na 25 000 příslušníků duchovního stavu, Augustiniáni vykazují jen pro první období moru celkem ztrátu 5084 členů, dominikáni v Marseille pomřeli do posledního, v Provinci zemřelo jen v počtu 1348 lidí, příslušníků řádu 318, v Paříži ze 20 mnichů, kteří se věnovali službě zachvácených morem, nezůstal ani jediný, v Hotel-Dieu 500 sester ošetřovatelek ve službě nemocných pomřelo, a nové nastoupily na jejich místo.“<sup>28</sup> Následkem morové epidemie zahynulo opravdu velké množství duchovních, což mělo rázem dopad na celou charitativní činnost. Tyto tragédie nepostihují jen zdraví člověka, ale i duši nemocných a jeho blízkých.

## **2.5 Malomocenství**

Kromě moru bylo rozsáhlým středověkým problémem i malomocenství, které má rovněž své počátky v hygieně. S příchodem křižáků, kteří svým zájmem a péčí na tuto nemoc upozornili, začala výstavba špitálů přímo pro lidi postižené tímto onemocněním. Moc známého ale o těchto zařízeních není a veškerý majetek postižených se pálil, aby se zabránilo dalšímu šíření nemoci. Navíc ne každý měl to štěstí a dostal se do

---

<sup>27</sup> SVOBODNÝ P., HLAVÁČKOVÁ L. *Pražské špitály a nemocnice*. Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 6-7.

<sup>28</sup> VAŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*. Olomouc: Nakladatelství dobré knihy v Olomouci, 1941, s. 64.

špitálu. Nejdůležitější bylo hlavně malomocného izolovat od okolí a to často i do provizorních přístřešků kdesi na samotě.

Podle knihy Dějiny křesťanské charity byla stanovena přísná komise na rozlišování příznaků této nemoci. Pravděpodobně se takto postupovalo především v případě, kdy nemoc údajně zasáhla někoho z vyšší vrstvy. Zároveň ale komise měla předcházet tomu, že nebude nikdo z nemoci křivě obviněn.

Hodně nemocí sužovalo středověk a charita měla velký vliv na pomoc při zachraňování životů. Dokonce se začalo pohlížet i na postižení jako je například slepota. Ve 12. století v Paříži vznikla kongregace slepců.

## **2.6 Osobnosti v charitě**

Ani někteří představitelé českých šlechtických rodů se nevyhýbali charitativním činnostem. Mnozí z nich jí dokonce zasvětili celý život. Mezi nejvýraznější takové osobnosti patří například česká princezna svatá Anežka Přemyslovna nebo svatá Zdislava z Lemberka.

Pomoc šlechty byla pochopitelně svým způsobem velice důležitá, protože ve většině případů disponovala financemi, které mohla do charitativní činnosti vložit. Ať už věnovat církvi, která se postarala o její rozdělení, nebo mohli sami obstarat chudým to, co potřebovali, jednotlivcům, špitálům či chudobincům. Jak je všeobecně známo, ti, co jsou na očích, uznávaní a známí, jdou příkladem, jsou vzorem pro druhé, kteří by se jim rádi vyrovnali. Tudíž jakákoliv pomoc ze strany šlechty mnohdy inspirovala ostatní vykonávat dobro pro potřebné. Může se jednat jak o drobné finanční dary, tak o knihy či obrazy.

### **2.6.1 Sv. Zdislava z Lemberka**

Abychom se dozvěděli něco o této světici, můžeme čerpat například z knihy *Blahoslavená Zdislava* od Zdeňka Kalisty.<sup>29</sup> Jejím otcem byl purkrabí Přibyslav a matka Sibyla – pravděpodobně jižanského původu.

Zdislava byla rodiči vedena k víře od útlého dětství. Jelikož je její život spjat s moravskou metropolí, v Brně se i vdala za Havla z Jablonného. Porodila mu celkem čtyři děti, kterým se celý život poctivě věnovala. Důvod, proč ji ale zmiňuji v této práci je především ten, že ačkoliv zvládala vychovat děti, neméně se věnovala i charitě, připojila se k dominikánským terciářům a společně s dominikány a manželem založila několik chrámů a klášterů.

Kromě vlastních dětí vzdělávala i děti, které se nacházely na hradě i v podhradí, pomáhala ve špitále, starala se o válečné uprchlíky. Zemřela na tuberkulózu v brzkém věku kolem 32 let.

Za svatořečenou byla prohlášena až poměrně nedávno, a to 20. května 1995 papežem Janem Pavlem II. Křesťany je dodnes uctívána za to, že byla jak vzornou matkou, tak velice štědrá a výrazně nápomocnou osobností v oblasti charity.

### **2.6.2 Hildegarda z Bingen**

Mezi další významnou představitelku tohoto směru patří svatá Hildegarda z Bingen. Tato věstkyně a prorokyně je nazývána rovněž Sibylou z Rýna, Svatou Hildegardou z Böckelheimu, Rupertsbergu nebo Bingenu. Podle legend je rovněž

---

<sup>29</sup> KALISTA, Z. *Blahoslavená Zdislava z Lemberka*. Praha: Zvon, 1991, s. 78.



hraběnkou Spanheimskou. Narodila se v roce 1098<sup>30</sup> Hildeberty a Mathildě. Kvůli nemocem byla vzdělávána doma, v osmi letech byla přemístěna do péče Jutty, sestry poustevníka Meginharda, kde se naučila číst a zpívat latinské žalmy. Nikdy se však nenaučila psát.<sup>31</sup>

Je o ní známo, že měla od dětství různá božská vidění. Často se dokonce jednalo i o prorocká vidění, ty k ní přicházely údajně za jejího plného vědomí. Říkala tomu světlo poznání jejího nitra. Podle pramenů ji Bůh vybídl, aby sepsala vše, co vidí a slyší. Hildegarda poslechla a vše pečlivě sepisovala.

Její pověst podle všeho zvýšila o klášter zájem. Za svůj život založila i klášter u Bingenu a později i klášter v Eibingenu nad Rýnem. Dále také kázala na tržišťích a kláštorech a vyzývala lid k pokání. Po její smrti se údajně jako znamení objevily na nebi dvě překřížené duhy.

---

<sup>30</sup> DR. SCHULZE, M., HAGL, S. Hildegarda z Bingenu. *Svět Grálu*. 2007, Brno: Integrál, č.12/2007.

<sup>31</sup> Mersman, F. St. Hildegard. *The Catholic Encyclopedia* [online]. New York: Robert Appleton Company. 2012 [cit. 2014-07-14] Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/07351a.htm>

### **3 Anežka Česká a její charitativní a sociální činnost**

Již jsem zmínila, že Anežka byla od velice nízkého věku vychovávána v klášteře. Vedena k víře a inspirována mnohými osobnostmi, které ji obklopovaly, se rozhodla svůj život zasvětit Bohu a pomoci bližním.

#### **3.1 Inspirace**

Mezi svými současníky Anežka zaznamenala několik výrazných osobností, které mají více či méně vliv na to, jakým směrem se nakonec vydala. Byly to výrazné ženy, uznávané po celé Evropě za svou rozsáhlou charitativní činnost a oddanost Bohu.

##### **3.1.1 Svatá Hedvika**

Mezi ty, které Anežku výrazně ovlivnili, patří její prarab Hedvika, která na ni dohlížela v ženském cisterciánském klášteře v Třebnici a jejímž synům byly Anežka spolu se sestrou Annou zasnoubeny.<sup>32</sup> Hedvika měla za sebou přísnou výchovu v benediktinském klášteře a již ve dvanácti letech byla provdána za Jindřicha I. Tomu nakonec porodila celkem tři syny a tři dcery. Po šestém dítěti zavázala sebe i svého manžela k sexuální zdrženlivosti.

Hedvika navzdory své urozenosti byla velmi pokorná a netrpěla zálibou v krásných drahých šatech. Nejčastěji nosila prostý šedý šat či slavnostní velbloudí roucho. Nikdy se nestala řeholnicí právě proto, aby se mohla volně věnovat pomoci druhým. Se souhlasem svého muže se později odstěhovala do třebenického kláštera, kde sama vládla. Nikdy se nezřekla

---

<sup>32</sup> SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 33.

majetku podobně jako sv. Klára a později i Anežka Přemyslovna, naopak ho nadále využívala ke konání dobra.<sup>33</sup>

Údajně byla natolik pobožná, že měla ke konci života úplně zmrzačená kolena ze samého modlení. Často si nechávala předčítat z Bible i při jakékoliv rutinní příležitosti. *„Při mši svaté, sedíc ukryta lidu se svou snachou Annou, modlila se a plakala usedavě; jindy při modlitbě její tvář zářila radostí a opět jindy byla tak uchválena zbožností, že ničeho necítila ani neviděla a zdála se být uchvácenou do vzduchu...”*<sup>34</sup>

Ve Slezsku pobývala Anežka v klášteře, který byl založen právě Hedvikou a zjevně na ni udělal velký dojem. Hedviku považovala do konce života za svou velkou učitelku. Hedvika byla všeobecně za své dílo uznávána a prohlášena za svatou ještě za svého života.

### **3.1.2 Svatá Klára**

Další výraznou osobností v Anežčině životě byla nepochybně sv. Klára. Ona spolu se svatým Františkem z Assisi byli přímo vzorem pokory, cnosti a života v chudobě. Patřili k představitelům současné šlechty, ale vzdali se bohatství ve prospěch chudých. Setkávali jsme se až příliš často s případy, kdy šlechta, přijata do kláštera, měla lepší postavení, než jejich chudí bratři bez původu. Chudí zpravidla sloužili těm, co pocházejí ze šlechtického rodu. O zrušení tohoto pravidla se Klára i František zasloužili.

V první části jsem již zmínila, že Anežka Česká vedla s Klárou korespondenci, ze které se dochovaly pouze čtyři listy Kláry Anežce. V ní podle zachovalých listů Klára Anežku

---

<sup>33</sup> KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká*. Brno: L. Marek, 2001, s. 30.

<sup>34</sup> Tamtéž, s. 33.

mimo jiné vyzívá k lásce ke Kristu. „Proto jsem se rozhodla zapřísahat Vaši vznešenost a svatost, jak jen mohu, pokornými prosbami pro lásku Krista, abyste pevně setrvala v jeho službě, rostla od dobrého k lepšímu, od ctnosti ke ctnosti, aby ten, jemuž z celého srdce sloužíte, ráčil Vám uštédřiti vytouženou odměnu.“<sup>35</sup> Literárně je korespondence jich dvou brána jako jedno z nejkrásnějších přátelství.

Z Kláry vyzařovala její oddanost, duchovnost a smysl pro všechny křesťanské ctnosti natolik, že se stala prvotřídním příkladem i pro vyšší společnost. Po jejím vzoru bylo založeno spoustu klariských klášterů a za svatou ji prohlásili ještě za jejího života.

Je zřejmé, že kdyby Anežku a Kláru nespojovala jejich bezbřehá oddanost víře, těžko bychom našly dvě ženy tak odlišné. Klára byla vychovávána v tuze chudé a prosté rodině. Nedostalo se jí téměř žádného vzdělání a za celý život se prakticky nedostala za zdi kostela rodného horského městečka, až na vyhnanství v Perugii.<sup>36</sup> Anežka oproti ní byla ohromně vzdělaná, sečtělá, ale i zcestovalá. Navštívila kláštery v Německu, na francouzském dvoře, ale i v Rakouské Vídni, nemluvě o Praze – jejím domově.

### 3.1.3 Svatý František

Nebyla to pochopitelně jen sv. Klára, kdo byl Anežce vzorem. Pokud se Anežskému klášteru přezdívalo „České Assisi“, měla bych zmínit něco bližšího o původu tohoto označení, které je nepochybně spjato právě se sv. Františkem.

---

<sup>35</sup> SV. KLÁRA Z ASSISI. První list sv. Anežce Pražské. In *Františkánské prameny II.*, Český Těšín, 1994, s. 235.

<sup>36</sup> KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká*. Brno: L. Marek, 2001, s. 98.

V době před vznikem františkánského řádu jsme se stále častěji setkávali s úpadkem mravů kněžstva, narůstaly společenské disproporce, což vedlo k neustálým pokusům o reformy. Tyto reformy vedly k vzniku lidových hnutí, které měly za úkol prosadit návrat k církvi a chudému prostému životu.

Kacířství a radikalismus mezi sociálně odlišnými městskými třídami stále stoupal. Bylo nezbytné, aby vznikl takový řád, který ovlivní a bude reformovat všechny sociální vrstvy, bude se s ním ztotožňovat bohatý patriciát, ale i řemeslníci a nejnižší chudina. Takto významnou revoluci mezi reformami nakonec uskutečnil právě svatý František z Assisi.

František z Assisi se narodil jako syn bohatého kupce. Ačkoliv byl vychován v bohatší městské třídě, nebyl slepý k potřebám chudých a chudoby jako takové si byl dobře vědom. Viděl, jak se společnost mění k horšímu a věděl, že pomůže jen nějaký druh mravní obrody. Stal se dalším, který se vzdal majetku a zvolil si cestu chudoby. Začal se věnovat kazatelství, ke kterému měl podle pramenů výborné předpoklady, založené na své spontánnosti a entusiasmu. Nakonec se mu podařilo dát dohromady bratrstvo, pro které sepsal jakási životní pravidla, postavená samozřejmě na základech evangelismu. Kolem roku 1210 je předložil před papeže Innocence III., který ji přijal jako novou řeholi a dobře udělal. Stala se později jednou z nejpevnějších opor papežství.

Důležité je určitě zmínit radikální požadavek chudoby, který tato řehole obsahovala. Členové měli dovoleno žít se prací, ale nebyla jim povolena finanční odměna, mohli však jako odměnu za práci přijímat potravu či šaty. Pokud jim dary nestačily, směli poprosit o almužnu. Ať už řád sv. Augustina, tak i řád sv. Františka byl postaven především na emocionální

stránce, lásce, pokoře. Důležité zde bylo kazatelství a misionářství, které pomohlo řeholi šířit. František byl lidem přijímán coby „nový Kristus“ a jeho řád byl nazýván Bohem vyvolený.<sup>37</sup>

#### 3.1.4 Alžběta Durynská

Dalším Anežčiným vzorem byla její sestřenice Alžběta, Narodila se roku 1207 coby dcera krále Ondřeje II. Uherského a jeho manželky Gertrudy. V pouhých čtyřech letech byla zasnoubena s Heřmanem – synem Heřmana I. Durynského. Sňatek byl pochopitelně politicky výhodný a malá Alžběta byla rovnou poslána k výchově na durynský dvůr. Na konci prosince roku 1216 však nejstarší syn Heřman zemřel a Alžběta byla zasnoubena s druhým synem Ludvíkem.<sup>38</sup> Po smrti manžela Ludvíka IV. odešla do Marburku, kde založila špitál a sama se účastnila ošetřování a péče o nemocné.<sup>39</sup> Byla členkou třetího řádu svatého Františka.

Alžběta to neměla v mládí zrovna jednoduché, rodině Ludvíka se nelíbila její skromnost a také její soucítění s chudými. Sňatek mu tedy rozmlouvali. Jedna legenda o ní říká, že nakonec se jí dostalo boží ochrany i přes pomluvy jejího blízkého okolí. Ludvíka podle ní jednou její marnotratnost, o které tak často slýchal, rozzlobila a chtěl se dopídit pravdy. Zrovna když Alžběta vynášela z Wartburgu koš vrchovatě naplněný pecny chleba, rozčileně nadzvedl víko a viděl jen koš plný růží.

Tehdy neměla oděv na audienci u císaře a říkalo se, že ji obleče anděl. *„Oděv zcela jiného druhu obdržela od samotného*

---

<sup>37</sup> SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 41.

<sup>38</sup> BIHL, M. St. Elizabeth of Hungary. The Catholic Encyclopedia [online]. New York: Robert Appleton Company. 2012 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/05389a.htm>

<sup>39</sup> SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 43.

papeže Řehoře IX., totiž plášť Františka z Assisi. Zde poznáváme souvislost s tím, v čem je zakotven Alžbětín život i legendy o ní: jsou to středověká hnutí hlásající chudobu, která církvi připomínají její sociální étos evangelií i raného křesťanství, jak je vyjádřen v Klementově textu."<sup>40</sup>

Již ve 20 letech ovdověla a s dětmi byla vyhnána z hradu. Její švagr Jindřich Raspe, který se chopil moci a zbavil dědického práva Alžbětina syna, měl poddaným zakázat poskytovat jim jakékoliv přístřeší či pomoc. Nakonec zasáhli durynští rytíři, kteří se vraceli z křížáckého tažení spolu s Ludvíkovými ostatky. Odebrala se do Marburka, děti poslala na výchovu a sama začala žít podle vzoru svatého Františka a svaté Kláry.

Založila zde špitál a chudobinec sv. Františka. Když se ve světě rozkřiklo, v jaké chudobě sama žije a že možná není psychicky v pořádku, poslal pro ni její otec Ondřej II., aby se vrátila zpátky na hrad. Alžběta ale odmítla s tím, že žije v chudobě dobrovolné a je tak šťastná.

Alžbětinkami se dodnes označují sestry původem řeholní terciářky, které žijí ve slibu chudoby, čistoty a poslušnosti a jejichž posláním je starat se o chudé a nemocné. Jejich životním mottem je: „Musíme tu být jeden pro druhého, neboť Bůh nám ukázal, že On je tu pro nás.“, což jsou slova právě sv. Alžběty.<sup>41</sup>

---

<sup>40</sup> ŠMERDA, H. *Křesťanská charita od počátku do konce středověku: (s přihlédnutím k jižní Moravě)*, 2. přeprac. a rozš. vyd., 1. vyd. u nakl. Jiří Polach. Břeclav: Jiří Polach, 2011, s. 104.

<sup>41</sup> *Svatá Alžběta Uherská Durynská: Elisabeth de Hungaria*. CHLUMSKÝ, J. *Světcí k nám hovoří* [online]. 2001 [cit. 2014-06-28]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=5351>

### 3.1.5 Kněžna Ludmila

Kromě Anežčiny pratety Hedviky se najde v jejím příbuzenstvu ještě další výrazná žena a tou je kněžna Ludmila. Ačkoliv ji Anežka nikdy osobně nepoznala, v době, kdy žila u nás značně sílila úcta k této ženě možná i pro její neshody s právě vládoucí snachou Drahomírou.

Ludmila byla ženou přemyslovského knížete Bořivoje. Spolu měli šest dětí, mezi neznámější a nejvýraznější z nich patřil prvorozený Spytihněv. Ten nahrazuje Bořivoje po jeho smrti v knížecím stolci a stává se vládnoucím knížetem. Roku 915 umírá a na jeho místo nastupuje další syn Vratislav. Ten pojal za manželku Drahomíru ze slovanského kmene Stodoranů, s níž měl syny Václava, Boleslava a ještě další, které nejsou zrovna historicky významné. Prvorozeného Václava známe později spíše jako svatého Václava, nazývaného rovněž blahoslavený. Po Vratislavově smrti byl Václav ještě dítě, tak ho zastoupila právě jeho matka Drahomíra.

Každá z těchto žen měla o vládě trochu jiné představy, ovšem národ znal Ludmilu jako velice moudrou a rozumnou ženu a měl ji ve veliké oblibě. Legendy tuto ženu líčí jako velice pobožnou a zásadovou křesťanku. Drahomíra byla však pohanka a tvrdě si za tím stála. Ludmila byla známá tím, že často pomáhala chudým a hladovějícím a dávala jim štědře ze svého. Rozdávala jim i své šaty a o mnohé kněží se starala jako o vlastní potomky. Podle legend rozdávala i zlato, stříbro a šperky.

Spor o moc mezi Ludmilou a Drahomírou neutichal a Drahomíra nakonec přišla se zákeřným řešením a dala tchýni svou družinou zavraždit. Na jejím hrobě se údajně dělo spoustu zvláštních úkazů, které jen potvrzují to, jak zbožný život žila. Aby Drahomíra zamezila připisování zázraků kněžně



Ludmile, nechala na místě jejího posledního odpočinku vystavět kostel sv. Michala. Kníže Václav dal nakonec ostatky své babičky převést do Prahy. Kněžna Ludmila je první glorifikovanou ženou v české historii.<sup>42</sup>

### 3.2 Klášterní činnost sv. Anežky

Jak se můžeme dočíst v knize *Spiritualita svaté Anežky české*<sup>43</sup>, Anežka založila celkem tři chrámy. Pochopitelně za finanční podpory své rodiny. S těmito chrámy byl spojen františkánský klášter, klášter klarisek a pochopitelně i rozsáhlý špitál, který založila po vzoru své sestřenice svaté Alžběty<sup>44</sup>. Jeho chod vycházel z rytířských řádů.

O konventu menších bratří, které Anežka do Čech přizvala, se moc informací nedochovalo. Nejdříve byl založen klášter klarisek, v jeho těsné blízkosti později klášter minoritů a celému komplexu bylo přezdíváno „Na Františku“, popřípadě „České Assisi“. Papež Innocenc IV. této dvojici klášterů schválil řeholi, která měla spoustu specifik. Mezi ně patřilo zpovídání sester, podávání svatého přijímání menším bratřím, ovšem mše zde mohl sloužit téměř jakýkoliv kněz, který byl shledán počestným. Anežka se snažila odbourat dvojí klášter a založila menší klášter bratří místo předchozího špitálu.

Rozdílnost mezi konventy minoritů byla rozhodně znatelná. Menší bratři se řídili mírnější formou řehole, která byla především výhodná pro město. Klarisky naopak tvořili převážně řeholníci, kteří byli v dodržování řehole přísnější, tudíž do

---

<sup>42</sup> JANUSOVÁ, J. *Ženy kolem českých knížat a králů*, 2. vyd, Ostrava: Amosium servis, 1991, s. 7-9.

<sup>43</sup> POSPÍŠILOVÁ, L. *Spiritualita svaté Anežky české*. Druhá doplněná verze. Praha: Institut františkánských studií, 2003, s. 21.

<sup>44</sup> ŠTIVAR, BONAVENTURA J., ed. *Františkánské prameny. II., Legendy o svatém Františkovi z let 1226-1235*. 1. vyd. Velehrad: Ottobre 12, 2003. 343 s. ISBN 80-86528-24-3.

popředí stavěli spíše potřeby klarisek samotných než potřeby města. Svatá Anežka si stála za přísnější řeholí a podporovala ji.

45

### 3.2.1 Anežčin špitál

Anežka byla známá svým vztahem k chudým. I v gotické ikonografii její nečastější vyobrazení najdeme vedle lůžka chorého, jak ho krmí a bdí nad ním. Takto ztvárněna je například vedle lůžka Mistra Theodorika nebo vedle Mistra oltáře Litoměřického.<sup>46</sup>

Nejen, že se snažila vynaložit veškeré úsilí a finanční možnosti, ale také se snažila život chudých poznat a zažít na vlastní kůži. V Legendě svaté Anežky České je zaznamenáno, že si Anežka často měnila šaty se svými důvěrníci a vydávala se na obchůzky v přestrojení za chudou dívku. Nosívala obyčejný šat a chodila bez bot. Nezastavily ji před tím ani hrubé stezky plné kamení. Takto chodívala sledovat svěcení kostelů, navštěvovala řeholnice, mše. Často se ale na zámek vracela již v doprovodu královské gardy a lid její přestrojení brzy odhalil. O to víc mu však byla blízká a vážil si jí.<sup>47</sup>

Výstavba tohoto špitálu byla významná událost a po jejím rozběhnutí již nebylo cesty zpět. Česká princezna totiž na výstavbu špitálu věnovala celé své věno. Asi si umíme představit důsledky tohoto činu v té době. Nikdo by nepřijal nevěstu bez věna. Věno neznamenal jen finanční zabezpečení, ale potvrzovalo v určitém smyslu i důstojnost nevěsty. Tímto

---

<sup>45</sup> BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích: Žebravé řády*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, s. 199.

<sup>46</sup> JANUSOVÁ, J. *Ženy kolem českých knížat a králů*, 2. vyd. Ostrava: Amosium servis, 1991, s. 27.

<sup>47</sup> ŠTIVAR, BONAVENTURA J., ed. *Františkánské prameny. II., Legendy o svatém Františkovi z let 1226-1235*. 1. vyd. Velehrad: Ottobre 12, 2003. 343 s. ISBN 80-86528-24-3.

darem se tak Anežka uvrhla naplno na cestu zasvěcenou Bohu a lidem.

Špitál byl vystavěn v soukromém domě poblíž kostela svatého Haštala, ale zanedlouho se jeho působiště stěhuje do ulice Na Poříčí. Nebyl to klasický špitál podobný nemocnicím dnešní doby. Jeho funkce byla rozmanitější. Neměl za úkol se jen postarat o nemocné, ale poskytoval útočiště i chudým, pocestným nebo lidem bez domova. Zajímavé určitě je, že špitál se nejen staral o lidi za jejich života, ale neopomněl je ani po jejich smrti. Služba totiž zahrnovala pohřeb, poslední pomazání atp.

Během zakládání špitálu začala vést Anežka konverzaci se svatou Klárou. Ta se zaměřovala i na to zasvětit Anežku do pojmu svatá chudoba. Pravděpodobně narážela i na to, že Anežka využívá peněz své rodiny k budování a to v nemalých částkách. Její matka i její bratr Václav darovali na výstavbu pozemky. Nakonec se tedy princezna zřekla veškerého majetku ve prospěch špitálu. Na břehu Vltavy současně vzniká minoritský klášter Na Františku.<sup>48</sup>

Roku 1234 byl vydán Václavem I. list, ve kterém byly sepsány výsady klarisek včetně špitálu. O pár měsíců později nechal Řehoř IX. podřídít špitál Svatému stolci. Jako následek toho musela Anežka zpravovat obrovský majetek. Byla to velká starost, zodpovědnost a časově náročná práce. Pravděpodobně proto začala zvažovat chudobu, o které se Klára tak často zmiňovala. Znamenala pro ni oproštění od smluv a vyjednávání.<sup>49</sup>

Ač zprvu nechtěla klášter a špitál nikdy oddělit, nakonec k tomu došlo a spolu s tím předala statky společenství. V dopise jí potom papež Řehoř IX. 18. května 1235 napsal, že

---

<sup>48</sup> SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2011, s. 22.

<sup>49</sup> PIŤHA, P. *Příběh a odkaz svaté Anežky*, ČB: Studio Gabreta, 2010, s. 38.

životní příjmy jejích sester klarisek by měly být hrazeny ze statků přiléhajících klášteru v té době na pozemku, který byl kurií převzat spolu s ním. Téhož roku 25. července bylo sepsáno další privilegium, kde papež dává právo na majetek klášteru a špitálu a zmiňovaný majetek a statky právoplatně potvrzuje.<sup>50</sup>

Svatý František i svatá Klára jsou zásadně proti a někdy v této době přichází Anežce od Kláry první dopis. Anežka přemýšlí o svaté chudobě a v této myšlence ji utvrzuje i život sester u sv. Damiana, které jí přinášely různé svědectví.

Anežka podporuje ve výstavbě i další špitály v Čechách a díky ní započne i výstavba dalšího pražského špitálu u Juditina mostu. Anežka se zasloužila o to, aby snad v každém větším městě v Čechách byl špitál k nalezení. Vytvořila se tak silná komunita, byl to jedinečný krok, co se charity týče.

### **3.2.2 Anežský klášter**

Výstavba kláštera byl opravdu velký a náročný krok, ale navzdory tomu vzniklo velkolepé a uznávané historické dílo a velice významná gotická stavba. Dílo bylo dokončeno 21. března 1234 a klášter byl postaven na počest sv. Františkovi z Assisi. Pod patronátem ho měl sám Anežčin bratr (v té době již král) Václav I. a udělil mu privilegia a vojenskou ochranu. Díky náklonnosti krále bylo možné i klášter důraz na samotnou výstavbu, která byla pochopitelně velmi nákladná.

Jak jsem již zmínila, gotický styl v architektuře je přímo ztělesnění kontaktu s Bohem. Stavba tak působí velkolepě navzdory Anežčinu přesvědčení o skromnosti. Anežce nepřišlo zbytečné krášlit Boží dům, naopak, ráda na stavbách nechávala

---

<sup>50</sup> KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká*. Brno: L. Marek, 2001, s. 85.

zobrazit různé svaté, uvnitř jsme mohli nalézt drahocenná roucha a ozdoby.

Klášter byl vypálen během husitských válek, poté přestavěn ve stylu české gotiky, poté dominikány přestavěn na barokní a následně znovu navrácen do původního stavu rekonstrukcí, která trvala až do 90. let 20. století.

Při zkoumání pozůstatků českých králů zde archeologové našli i neznámou kostru. Ostatky byly po rozsáhlém porovnávání přisouzeny králi Václavu I.<sup>51</sup> Anežka zde chtěla vybudovat přemyslovské mauzoleum.<sup>52</sup> Podle stejného zdroje se na tom podílela spolu se svým synovcem králem Přemyslem Otakarem II., a jednalo se o kostel Nejsvětějšího Spasitele.

Anežka byla ostatními sestrami velmi milována a obdivována. Ona sama by se rozdala pro druhé. Radši se celý život postila a (podle jejího názoru) přebytné jídlo hned rozdala chudým, a to i v případě, kdy více jídla sama potřebovala a dostala to nařízením ze strany představených. Byla k sobě příliš skoupá a často měla až zsinalá ústa následkem postů.

Když někdy musela k nějaké sestře pronést výčitku, nedělalo jí to evidentně dobře. Hned poté si před ni klekla a prosila za odpuštění, pokud se provinilé její slova dotkla. Často plakala nad hříchy druhých více, než kdyby jí někdo blízký zemřel.

Každý pátek pro ni nastal čas, kdy myslela na Utrpení a kříž Ježíše Krista. Zamýšlela se nad procesem křižování, nad bolestí. Tato muka v hlavě prožívala až do deváté hodiny

---

<sup>51</sup> VLČEK, E. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995, s. 210.

<sup>52</sup> SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2011, s. 140.

večerní, kdy stála a až nepřítomně hleděla na kříž. V jejím pohledu byl ale znát soucit, utrpení a často i plakala. „Toť bylo znamení její chlouby, toť byly stupně vystoupení k Bohu, toť bylo místo odpočinku v její únavě. Tímto spásonosným dřevem oslazovala všecky své práce, těžké nemoci, a mnohá protivenství, jež nevinně snášela, jako hořké vody Marath.“<sup>53</sup>

### **3.2.3 Anežka a řád křížovníků s červenou hvězdou**

Když Anežka zakládala špitál, rozhodla, že nebude mít pouze funkci pomáhat nemocným, ale bude zároveň i mnohostranným útočištěm chudých, pocestných či bezdomovců.

Zprvu byl financován majetkem královské rodiny. Papež Řehoř IX. zaslal 18. května 1235 Anežce dopis, ve kterém sděluje, že by příjmy na živobytí klarisek měly být hrazeny z příjmů statků, ke kterým špitál stavebně přiléhal. O dva měsíce později bylo uděleno privilegium, ve kterém špitál i klášter bere v právo a majetek římské kurie. Klášterní majetky tak prohlašuje za právoplatné.<sup>54</sup> Papež Řehoř IX. se snažil v účtě k františkánství zajistit alespoň minimální finanční příjem pro základní potřeby sester. Svatá Klára však jako následek toho vybízí Anežku, aby zachovala svatou chudobu.

Svatá Anežka je patronkou a zakladatelkou Rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou. Vznikli ze špitálního bratrstva a starali se o chudé a nemocné. Je to také jediný mužský řád, který má přímo český původ a jeho sídlo se vždy nacházelo v našem hlavním městě.<sup>55</sup>

---

<sup>53</sup> VYSKOČIL, J. K. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy svaté Kláry*. Praha: Universum, 1932, s. 22-24. Legenda je citována podle latinského kritického vydání ve volném překladu.

<sup>54</sup> KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká*, Brno: L. Marek, 2001, s.100.

<sup>55</sup> BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích: Řády rytířské a křížovníci*. Praha: Libri, 2002, s. 137.

Podle autora Václava Bělohávk, který se tímto řádem hodně zabývá, se pravděpodobně řád inspiroval jinými rytířskými řády v Čechách, protože v té době bylo naprosto běžné, že rytíři považovali za své poslání starat se o chudé a nemocné.<sup>56</sup> Jednalo se pravděpodobně o pobožné laiky, kteří se přidali k menším bratřím.

Papež Řehoř IX. měl podle všeho Anežku v oblibě a velice si jí i jejího počínání vážil. Roku 1237 papež vyhověl Anežčině další žádosti, tentokrát se jednalo o povýšení špitálního bratrstva do řádu s řeholí sv. Augustina. Augustinskou řeholí Anežka zvolila především proto, že byla trochu volněji vedená ve vztahu k financím a příjmům na potřeby bratrstva. Františkánská řehole vlastnění statků vylučuje, ovšem takovéto charitativní zařízení potřebuje i slušný příjem na provoz.

Sídlo křížovníků se dlouho nacházelo u Juditina mostu. Zde byl pro tyto účely vybudován špitál s kostelem sv. Františka. Anežka nechala do jejich řádu pod červený kříž umístit i červenou šesticípou hvězdu, která byla schválena papežem Inocencem IV. a název řádu byl pozměněn na Řád křížovníků s červenou hvězdou.

Původně jejich znak nosil pouze rovnoramenný červený kříž (někdy se objevoval místo rovnoramenného i tzv. kříž tlapatý) na černém pozadí, ale roku 1252 byl Anežkou doplněn ještě o červenou hvězdu ve spodní polovině. Někdy během 17. století se ve znaku místo rovnoramenného kříže objevuje kříž kotvicový a poté převládá kříž dnešní podoby – osmihrotý neboli maltézský. Kříž býval převýšen černým kloboukem, povětšinou doplněn o zlaté stěpce, na začátku 18. století ho velmistr Franchimont

---

<sup>56</sup> BĚLOHLÁVEK, V. *Dějiny českých křížovníků s červenou hvězdou*. Díl první, konvent pražský, Praha 1930, s. 16.

zaměnil za velmistrovský klobouk a meč se šípem. Jako štítonoši byli zvoleni sv. Helena a Konstantin.<sup>57</sup>

Významů červeného hexagramu je spousta, málokteré jsou ale spjaté s křesťanstvím. Nepochybně připomíná Betlémskou hvězdu, která se zjevila při Kristově narození. Můžeme se tedy setkat s výkladem, že se jedná o hvězdu zrození nebo naděje. „V pěticípém tvaru – pentagramu pak akcentuje Pannu Marii, neboť výklad tohoto jména se etymologicky odvozuje od výrazu „*stella maris*“ – hvězda mořská, i pět ran Kristových“.<sup>58</sup>

Za vlády Karla IV. měli křížovníci ve spravování více než šedesát špitálů a far. Postupem času se ale začali orientovat spíše na duchovno a řád postupně zanikl. Až v 50. letech 20. století došlo k jeho obnovení a snaze soustředit se zpět na původní poslání – charitu.

### 3.3 Řeholnice

Že je jejím osudem život v klášteře, Anežka věděla poměrně dlouhou dobu, vždyť od raného dětství byla pobožná, plná idealismu a nadšení pro náboženství. Celá Evropa byla ale navzdory tomu šokována. Česká princezna odmítla sňatek s císařem, a coby „nevěsta Kristova“ se stala pro ně svým způsobem hrdinkou.<sup>59</sup>

Jako členka královské rodiny si mohla zvolit prakticky jakýkoliv klášter. Přední jí byla prostota, chudoba a především možnost pomáhat bližním. Radila se dlouho o nejlepším možném výběru a svěřovala se i papeži Řehořovi IX.,

---

<sup>57</sup> BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích: Řády rytířské a křížovníci*. Praha: Libri, 2002, s. 133-135.

<sup>58</sup> DRUM, W. *Magi*. The Catholic Encyclopedia [online]. New York: Robert Appleton Company. 2012 [cit. 2014-07-14]. Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/09527a.htm>

<sup>59</sup> KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká*. Brno: L. Marek, 2001, s. 83.



jehož byla oblíbenkyní. Již v jejím životopise jsem zmínila, že si zvolila františkány – v té době ucelený řád s kanonizovanými světcí.

### **3.3.1 Boj za chudobu**

Svatá Anežka, nyní coby pražská abatyše u sv. Františka řešila komplikovanou otázku ekonomiky. Měla na starost chod dvou klášterů a špitálu, což zabíralo hodně času a i přes její velmi dobré organizační schopnosti to bylo velmi náročné. Navíc vše řídila v rámci zásad františkánského řádu. Jak jsem zmínila v kapitole o Anežském špitálu tuto tíživou situaci, papežovo nařízení o hrazení životních potřeb jeptišek z příjmů statků a privilegium o znovuvzetí v právo.

Toto privilegium ale bylo platné pouze za určitých podmínek. Ženský řád bude spravován podle řehole svatého Benedikta. Majetek včetně statků, které náleží klášteru, se potvrzují jako právoplatné a jsou osvobozeny od desátku. Jeptišky jednou přijaté do kláštera ho již nemohou opustit, i když nebudou nijak zadržovány. Nemusí se platit poplatky za církevní úkony a na klášter se rovněž nevztahují církevní interdikty, jež jsou na Čechy uvaleny. Abatyše se volí hlasováním. Pochopitelně je zakázáno páčání trestného činu v klausuře. Za udělení svobod jeptišek se platí roční poplatek.<sup>60</sup>

### **3.3.2 Anežka a zázraky**

Nejednou se stalo, že Bůh vyslyšel Anežčiny modlitby. Kniha *Legendy blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry* popisuje několik zázraků a zvláštních příhod, které se odehrály v životě svaté Anežky.

---

<sup>60</sup> KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká*. Brno: L. Marek, 2001, s. 101.

Když jako dítě zemřela dcera krále Václava I., jejího bratra, a konal se pohřeb, Anežka plná soustrasti se modlila za její vzkříšení. Zničehonic mrtvé tělo zteplalo a rozproudila se v něm krev. Najednou mrtvá Anežku oslovila: „Proč mě vyvoláváš z radosti do vyhnanství a bídy? Věz, učiníš-li to, ani rodičům, ani nikomu živoucímu nemohu býti k útěše s duší tak smutnou.“ Anežka pokorně přání vyslyšela a dívka opět zmodrala a ztuhla. Ukázala se tak síla její modlitby.

Podobně se stalo, když Anežka onemocněla a myslela, že už umírá, neposkvrněný Beránek při přijímání na ni promluvil lidským hlasem a vzkázal jí, že neumře, dokud neuvidí téměř všechny blízké umřít před ní.

Žena ze dvora jménem Žofie tenkrát ležela na smrtelné posteli, slyšela hlas, který jí říkal, že jen jablko od svaté Anežky jí pomůže od utrpení. Její muž Konrád nelenil a vydal se za Anežkou s prosbou. Ta běžela na zahradu, ale jabloně byly prázdné. Až na jedné větvi našla tři osamocená jablka. Utrhla je a poslala Žofii se slovy: „Tato jablka, jež ti Bůh zázračně daroval, bezpečně pojez, poněvadž jimi štědrostí Páně nabudeš zdraví nejen těla, nýbrž i duše.“ Když je Žofie snědla, vypadala, jako by nikdy ani nemocná nebyla, přežila i svého muže Konráda. Jako vdova sloužila pak Bohu a starala se o chudé, přesně jak Anežka předpověděla.<sup>61</sup>

### 3.3.3 Anežka a její víra

Je až neuvěřitelné, kolik času Anežka trávila přemýšlením

---

<sup>61</sup> VYSKOČIL, J. K. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy svaté Kláry*. Praha: Universum, 1932, s. 20. Legenda je citována podle latinského kritického vydání ve volném překladu.

o Kristu a jeho utrpení. Již jsem zmínila, že každý pátek pravidelně na ukřižování myslela. Tolik toužila se s ním spojit, že s ním hodiny a hodiny rozmlouvala a hleděla na něj. Zřídila si pro tyto účely i tajnou oratoř, kam si chodila rozmlouvat se svým Miláčkem - jak se rovněž píše v jejím středověkém životopise. Často ji sestry slyšely zde plakat nebo naopak něžným hlasem rozmlouvat. Údajně byl slyšet i mužský hlas, který jí stejně mile odpovídal. Po odchodu z oratoře Anežka zářila štěstím. Stávalo se jí, že sama po vstupu do oratoře spatřila postavu zahalenou světlem. Sestry Benigna a Petruška byly tenkrát v zahradě svědkyněmi Anežčina zmizení. Na zahradě se spolu modlily a Anežka najednou zmizela, vypařila se. Po hodině se stejně náhle objevila se spokojeným úsměvem a nikdy neřekla, kde byla.

Anežka musela mezi zdmi kláštera působit spíše jako nadpřirozená bytost. Prostého vzezření, ale obestřena zázraky a záhadami. *„V čase pak čtyřicetidenního postu tajemství vykoupení lidského častěji na paměť si uvádějíc, takovou nevšední zbožností se povznášela, že spíše andělský než lidský život mezi lidmi vedla, takřka neustále prahnouc po nebeských věcech.“*

Kdykoliv Anežka slyšela o Pánu Bohu, její oči se zalily slzami, potlačovala vzdechy a její zbožnost vycházela z každého slova. Sestry ji prý rády poslouchaly a říkaly, že její slova jsou sladká jako med.<sup>62</sup>

---

<sup>62</sup> VYSKOČIL, J. K. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932, s. 20. Legenda je citována podle latinského kritického vydání ve volném překladu.

### 3.4 Anežka a její rodina

Jak šlechetně se Anežka chovala k chudým, tak dobrou byla sestrou i dcerou. Mluví se o ní jako o ochranitelce přemyslovského rodu, všichni rodinní příslušníci se na ni obraceli se svými problémy, chodili pro rady a ona řešila spory smírem.

S bratrem a později i králem Václavem I. měla Anežka velmi dobré vztahy. Povzbuzoval ji jak v jejím odříkávání zasnub, tak v její cestě k Bohu. Když Anežka vykonala ten závažný krok, kdy odmítla císaře pojmout za svého manžela, Václav byl na její straně, ačkoliv by to pro Přemyslovce byl více než výhodný tah.

Když Anežka žádala papeže o změnu pravidel řádu, Václav se sám ujal sepsání žádosti papeži, v které píše: „*Tím, že vyplníte její přání, která se nade vší pochybnost líbí Bohu, neboť jsou od něho sama, mě, jak jsem řekl, se vší mou mocí pod Vaší svrchovanost vší úcty hodnou přivedete. Není divu, protože ji, jak v pravdě vyznávám, miluji jako manželku a děti a všechny statky a v lásce jí dávám přednost před všemi smrtelníky.*“<sup>63</sup> Tímto gestem Václav Anežce výrazně pomohl k tomu, aby dosáhla, oč žádá. Je nadmíru jasné, že papeži se nelíbila představa, že by si postavil proti sobě českého krále.

Ve 40. letech 13. století došlo k povstání Přemysla Otakara (později známého jako Přemysla Otakara II.) proti králi Václavovi I. – Anežčině bratrovi. Anežka se postavila na stranu Václava, ale nakonec dosáhla příměří mezi oběma. Přijala je ve svém klášteře a ukázala se jako pravá

---

<sup>63</sup> SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 81.

Přemyslovna a dcera krále. Václav byl v tomto klášteře později pohřben.<sup>64</sup>

### **3.5 Anežčina smrt**

V roce 1282 vládnul v našich zemích těžký hladomor, lidé umírali po tisících, klarisky byly bez jakéhokoliv přísunu a blížila se paradoxně postní doba předvelikonoční. Anežka, které v té době bylo již přes sedmdesát, tuto dobu prožívala rovněž jako chvílky, které věnuje přemýšlení o utrpení Krista.

V legendě se o tomto posledním postu také zmiňuje. „Když se tedy v řečené čtyřicetidenní době sama jediná s Bohem v popelu a žíznící postila a se slzami v očích prosila milosrdného boha, aby v lázni svého milosrdenství očistil vše, cokoli v ní zůstalo lidského, dotkla se jí jednoho dne ruka Páně, životní síla celého těla začala ubývat a když slabosti přibývalo, ulehla.“<sup>65</sup>

Anežka věděla, že její život se blíží ke konci. Svěřila se několika sestrám, přijala pomazání v kruhu sester a menších bratří, kteří za těchto okolností mohli překročit práh kláštera sester. Anežka se snažila do poslední chvíle těšit všechny svými slovy, avšak bylo jasné, že v této kruté době se jim bez jejího povzbuzení nebude dařit dobře. Znovu zopakovala, že nejlepšími vzory po ně jsou a budou svatý František a svatá Klára. Se sestrami strávila celou noc. Druhý den se podle svědectví sester celé její tělo rozzářilo a odpoledne 2. března 1281 šťastná odešla z tohoto světa.<sup>66</sup>

---

<sup>64</sup> JANUSOVÁ, J. *Ženy kolem českých knížat a králů*. Ostrava: Amosium servis, 1991, s. 27.

<sup>65</sup> VYSKOČIL, J. K. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932, s. 119–120. Legenda je citována podle latinského kritického vydání ve volném překladu.

<sup>66</sup> POLC, J. *Světičky Anežka Přemyslovna*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita péčí sdružení katolických duchovních, 1989, s. 129.

Ačkoliv Anežka nebyla jen řadovou sestrou, ale počítá se mezi výrazné osobnosti českých dějin, které nejednou zasáhli do osudu naší země, po smrti ji byl prokázán nevděk hlavně ze stran církevních hodnostářů. Pravděpodobně v tom hrály roli politické důvody, ovšem spousta z nich se s Anežkou nepřišla rozloučit. V zemi v této době vládl Ota Braniborský a pravděpodobně si nebyl nikdo jist, do jakého světla ho postaví, přijít se rozloučit s Přemyslovnou. Nakonec byla česká princezna pohřbena generálním představeným minoritů, který náhodně projížděl přes Čechy na sněm řádu.<sup>67</sup>

Ještě za Anežčina života byla pro ni v jejím pražském klášteře připravena architektonická nika, jejíž typ by se dal připodobnit ke kapetovské Francii, jelikož podobný typ byl zvolen například pro potomky francouzského krále Ludvíka IX., kteří zemřeli v 50. letech 13. století. Tato nika byla na přání Anežky vsazena do jižní stěny někdejší kaple Panny Marie. Ve spodní části se nacházela tumba s náhrobní deskou, v horní části byla arkáda, na jejíž zadní stěně jsme mohli najít nástěnnou malbu.<sup>68</sup> Dodnes zde najdeme zbytky barev a detailů. Velmi dobře jsou zachované i sloupy, na jejichž hlavicích najdeme převážně florální motivy.

První pokusy o svatořečení Anežky překazily husitské války. V 17. století se pak k dalším pokusům přidali čeští jezuité. Dále se mluví též o snaze královny Elišky Přemyslovny, která byla její praneteří. V roce 1679 se spojily řády minoritů a františkánů a sepsali listiny za dosažení blahořečení, alespoň ve františkánském řádu v zemích koruny české a popřípadě i v ostatních císařských zemích. Za Anežku se přimlouval i sám císař Leopold, který psal list jak papeži,

---

<sup>67</sup> PELZBAUEROVÁ, V. *Dějiny částí Prahy jako dějiny farních obvodů*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2008, s. 317.

<sup>68</sup> SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, s. 173.

tak i kardinálu Piovi. Není ovšem historicky potvrzeno, jak byla tato snaha v Římě přijata. Pokračování iniciativy se znovu objevilo v 19. století.<sup>69</sup> Roku 1874 byla prohlášena za blahoslavenou papežem Piem IX. a 12. listopadu 1989 byla svatořečena papežem Janem Pavlem II.<sup>70</sup>

---

<sup>69</sup>POLC, J. Světice Anežka Přemyslovna. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita péčí sdružení katolických duchovních, 1989, s. 160-163.

<sup>70</sup> ŘÁD BRATRŮ MENŠÍCH KONVENTUÁLŮ - MINORITŮ. 20. výročí kanonizace sv. Anežky České [online]. Dostupné z: <http://www.minorite.cz/rad-minoritu/svati-a-blahoslaveni/20-vyroci-kanonizace-sv-anezky-ceske.html>

## **Závěr**

V závěru této práce bych ráda zhodnotila její přínos. Nepochybně jsem si rozšířila a obohatila znalosti o českých dějinách a slavném rodu Přemyslovců, kteří byli jako jediní původem českou panovnickou dynastií.

Důležitou část práce jsem věnovala i charitativní činnosti ve středověku, abych více přiblížila pozadí událostí, o kterých píší v souvislosti s Anežkou Českou. Určitě bylo pro mě důležité obsáhnout v práci i činnosti, kterým se Anežka naplno nevěnovala, ale byly nedílnou součástí té doby.

Ve své práci jsem se zaměřila na Anežku Českou a její sociální a charitativní činnost. Většinu politických událostí, jako například vztahy mezi panovníky či mezi Přemyslovci samotnými, jsem zasunula trochu do pozadí a nastínila jen všeobecně. Toto téma je velice obsáhlé, proto jsem zmínila jen případy, které se přímo dotýkaly Anežky nebo činnosti, kterou vykonávala, ač jsem se o nich hodně dočetla při zpracovávání literatury a určitě mi to pomohlo při selektování těch událostí, které jsem potřebovala v práci zmínit. K tomu bylo bezpodmínečně nutné znát celkový náhled na danou historickou situaci, její okolnosti a důsledky.

Anežka Česká byla velice inspirativní osobnost, nesmazatelně se zapsala do naší historie a dodnes je vzorem cností, morálky a obětavosti. Podle mého názoru o ní ale veřejnost nedostává tolik informací, kolik by si tato světice zasloužila. Pokud to je z důvodu, že si vybrala život v klášteře před osobním životem po boku ne jen tak nějakého panovníka, ale samotného císaře, přijde mi její opomíjení zarážející. Mezi jejími současnicemi bylo hodně žen, které si zvolily oddanost Bohu (v práci jsem zmínila například sv.



Kláru či Alžbětu Durynskou), ovšem jen málokterá žena by měla takovou kuráž, aby odmítla sňatek s císařem.

Středověk byl krutou dobou, kdy ženy neměly žádná práva a jednalo se s nimi převážně jako s majetkem. Tím spíše, pokud patřily do rodiny aristokratů a mohly tak předurčeným sňatkem politicky ovlivnit situaci. Anežka byla ženou, která si stála za svým a čelila tak nelehké době.

Když jsem pátrala po tom, co Anežku přivedlo k celoživotní oddanosti Bohu, snažila jsem zjistit i něco o postavách, které ji inspirovaly. Anežka k nim vzhlížela, dbala na jejich rady a učila se z jejich chyb. Blíže jsem takto popsala sv. Kláru, sv. Františka, Alžbětu Durynskou nebo sv. Hedviku. Jejich životní příběhy mě častokrát ohromily, protože při cestě za svým cílem opouštěli rodiny, často i děti.

Osobně mě zaujal příběh svatého Františka, který by dnes byl zcela jistě přirovnáván k tzv. zlaté mládeži. Měl peníze svých rodičů, vliv, mohl si dopřát, co se mu zachtělo. Avšak po útrapách, které se mu přihodily, se obrátil k víře, všeho se vzdal a stal se z něj úplně jiný člověk, který toho mnoho dokázal.

Anežka Česká je patronkou Čech, chudých, nemocných, nesmazatelně i patronkou všech bratrů a sester františkánského řádu. Nově od 2. března 1991 se stává i patronkou plynáreníků. Je na první pohled možná trochu složité najít souvislost s českou středověkou světicí a současným řemeslem plynáreníků. Pravdou je, že stejně jako Anežka, tak i plynáreníci šíří mezi lidi světlo a teplo. Bez nich jako takových si těžko dnešní život dovedeme představit.<sup>71</sup>

---

<sup>71</sup> ECONNECT ZPRAVODAJSTVÍ. Plynárenská profese a svatá Anežka Česká [online]. 3. března 2010 [cit. 2014-07-16]. Dostupné z: [http://econnect.ecn.cz/txt\\_tzpr\\_full.stm?x=2219049](http://econnect.ecn.cz/txt_tzpr_full.stm?x=2219049)

## Použitá literatura

### Pramenná a odborná literatura:

*Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad.* (7. opr.) vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2008. 1387 s. ISBN 978-80-85810-80-6.

BĚLOHLÁVEK, P. V. *Dějiny českých křížovníků s červenou hvězdou.* Díl první, konvent pražský, Praha, 1930, 235 s. Nákladem řádu Českých křížovníků, ISBN není

BERGDOLT, K. *Černá smrt v Evropě: velký mor a konec středověku.* 1. vyd. Překlad Jan Hlavička. Praha: Vyšehrad, 2002, 236 s. Kulturní historie. ISBN 80-702-1541-0.

BUBEN, M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích: Žebravé řády.* 1. vyd. Praha: Libri, 2006, 471 s. 3. díl, 1. svazek. ISBN 80-7277-088-8.

JANUSOVÁ, J. *Ženy kolem českých knížat a králů.* 2. vyd. Ostrava: Amosium servis, 1991, 62 s. ISBN 80-854-9800-6.

KALISTA, Z. *Blahoslavená Zdislava z Lemberka: listy z dějin české gotiky.* Dopln. vyd. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství, 1991, 341 s. ISBN 80-711-3042-7.

KLÁRA Z ASSISI. První list sv. Anežce Pražské. In *Františkánské prameny II.*, Český Těšín, 1994, s. 235.

KYBAL, V. *Svatá Anežka Česká: historický obraz ze 13. století.* 1. vyd. Brno: L. Marek, 2001, 316 s. ISBN 80-862-6314-2.

PELZBAUEROVÁ, V. *Dějiny částí Prahy jako dějiny farních obvodů.* 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2008, 457 s. ISBN 978-80-7207-676-5.

PIŤHA, P. *Příběh a odkaz sv. Anežky Přemyslovny.* 1. vyd. České Budějovice: Studio Gabreta, 2010, 63 s. ISBN 80-866-1049-7.

POLC, J. *Světice Anežka Přemyslovna.* 2. vyd. Praha: Česká katolická charita péčí sdružení katolických duchovních, 1989, 168 s. SBN (Váz.)

SOUKUPOVÁ, H. *Anežský klášter v Praze.* 1. vyd. Praha: Odeon, 1989, 404 s. ISBN 80-207-0046-3.

SVOBODNÝ, P., HLAVÁČKOVÁ, L. *Pražské špitály a nemocnice*. Praha: NLN, 1999, 179 s. Knižnice dějin a současnosti, sv. 8. ISBN 80-710-6315-0.

ŠMERDA, H. *Křesťanská charita od počátku do konce středověku: (s přihlédnutím k jižní Moravě)*. 2. přeprac. a rozš. vyd. 1. vyd. Břeclav: Jiří Polach, 2011, 174 s. ISBN 978-809-0507-609.

ŠTIVAR, BONAVENTURA J., ed. *Františkánské prameny. II., Legendy o svatém Františkovi z let 1226-1235*. 1. vyd. Velehrad: Ottobre 12, 2003. 343 s. ISBN 80-86528-24-3.

VANÍČEK, V. *Velké dějiny zemí Koruny české II. 1197-1250*. Praha: Paseka, 2000, 582 s. ISBN 80-7185-273-2.

VAŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*. 1. vyd. Velehrad: Nakladatelství dobré knihy v Olomouci, 1941, 190 s.

VLČEK, E. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995, s. 210. ISBN 80-711-3131-8.

VYSKOČIL, J. K. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy svaté Kláry*. Praha: Universum, 1932, 188 s. Legenda je citována podle latinského kritického vydání ve volném překladu.

VYSKOČIL, J. K. *Blahoslavená Anežka Česká - kulturní obraz světice XIII. století*. Praha: Universum, 1933, 132 s. ISBN není.

### **Odborné články:**

MERSHMAN, F. St. Hildegard. *The Catholic Encyclopedia* [online]. New York: Robert Appleton Company. 2012 [cit. 2014-07-14] Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/07351a.htm>

POSPÍŠILOVÁ, L. *Spiritualita svaté Anežky české* [online]. Druhá doplněná verze. Praha: Institut františkánských studií, 2003. Staženo z <http://www.fatym.com/abcd/k/00198.doc>

ŘÁD BRATŘÍ MENŠÍCH KONVENTUÁLŮ - MINORITŮ. 20. výročí kanonizace sv. Anežky České [online]. 12.11.2009 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.minorite.cz/rad-minoritu/svati-a-blahoslaveni/20-vyroci-kanonizace-sv-anezky-ceske.html>

Svatá Alžběta Uherská Durynská: Elisabeth de Hungaria. CHLUMSKÝ, J. *Světci k nám hovoří* [online]. 2001 [cit. 2014-06-28]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=5351>

VOTOČKOVÁ-JOACHIMOVÁ, J. Anežka Přemyslovna a sv. Klára. *Český časopis historický*. 1938, Praha: Historický klub, roč. 44, č. 1, s. 41-69.

#### **Elektronické zdroje:**

BIHL, M. *St. Elizabeth of Hungary*. The Catholic Encyclopedia [online]. New York: Robert Appleton Company. 2012 [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/05389a.htm>

BRIDBURY, A. R. The Black Death. *The Economic History Review* [online]. 1973, roč. 26, č. 4, s. 577. [cit. 2014-07-16]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.2307/2593699?origin=crossref>

DRUM, W. *Magi*. The Catholic Encyclopedia [online]. New York: Robert Appleton Company. 2012 [cit. 2014-07-14]. Dostupné z: <http://www.newadvent.org/cathen/09527a.htm>

#### **Ostatní zdroje:**

DR. SCHULZE, M., HAGL, S. Hildegarda z Bingenu. *Svět Grálu*. 2007, Brno: Integrál, č.12/2007.

ECONNECT ZPRAVODAJSTVÍ. *Plynárenská profese a svatá Anežka Česká* [online]. 3. března 2010 [cit. 2014-07-16]. Dostupné z: [http://econnect.ecn.cz/txt\\_tzpr\\_full.stm?x=2219049](http://econnect.ecn.cz/txt_tzpr_full.stm?x=2219049)

## **Summary**

This thesis has greatly expanded my knowledge of the Premyslides dynasty and life in the Middle Ages. The main focus is Saint Agnes of Bohemia and her charitable and social work.

It was not easy to summarize Saint Agnes' extraordinary life full of devotion, faith and blessings into one thesis, especially with power struggles and complicated relations between clans as well as between the Premyslids themselves going on during the same time in the background.

The middle part of the thesis focuses on charity and social issues in the Middle Ages in general. The main objective was to present the issues that Agnes dealt with during her life in more detail. This part includes mentions of the plague, orphanages, leprosy and discusses the relationship between the Church and those in need in greater detail; the text is very important in constructing and understanding the overall situation at that time in history.

The discussion of the persons that inspired Saint Agnes also form an important part of the thesis. It helps us to understand who she was and why as she took their advice, learned from their mistakes and followed their legacy.